



2007

ЕКЗИМЛІЬ⁶

науково-мистецький часопис



Роман ОФЦИНСЬКИЙ

Покрайні записи на віршах Петра Мідянки

Образно кажучи, нині Петро Мідянка (нар. 1959 р. в с. Широкий Луг) повноправно посів трон сучасної поезії Закарпаття, осиротілий після відходу Петра Скунця. Його шлях у живі класики проліг через Львів, Київ, близьке західне зарубіжжя. Весь вік живучи в рідному селі на Тячівщині, він зміг вирватися з глибинки на панукраїнські обшири духовно розкріпаченим творцем утаємничених шедеврів. Їх значимість осягне людина, освічена не на підставі записів у дипломі над модною в юриспруденції мокрою печаткою.

Пам'ятається, років дванадцять тому мені довелося рецензувати

найсвіжішу книжку П. Мідянки, другу за ліком¹. Автор відгукнувся листом. Із часом усе призабулося. Я відійшов від літературної критики. Натомість не пригадую, чи з моїх ровесників і молодших до неї хтось опісля підійшов серйозно. Та зарано впадати в мемуарну настроєвість. Як відомо, істина десь посередині двох екстремальних суджень. Свою точку зору я не змінив. Навряд чи корегував і редагував би себе зараз і мій візаві. Неупереджений арбітр — читач, який має право знати більше про будь-що в усій багатоманітності, багатогранності, багатовимірності.

І. Відгук.

23 грудня 1995 р.

Як неодноразово стверджувала критика, своєрідність поетичного світу Петра Мідянки полягає в культурологічній націленості, у скрупульозному проникненні в багатющі пласти духовної спадщини рідного краю. Його творчість тісно пов'язана із карпатською часткою українського етносу, включно з місцями компактного проживання в Словаччині та Румунії, з діаспорними острівками в Угорщині, Сербії, США.

¹ Покрайні записи на Мідянкових роздумах про "фараметлики зістарених одінь". Рец.: Мідянка П. Фараметлики: Поезії / Передм. І. Ребрика. — Ужгород: Гражда, 1994. — 64 с. // Новини Закарпаття. — 1995. — 23 грудня. — С. 12

Інтелектуальні потуги поета спрямовані в сьогодення через призму соціально-побутової та церковно-релігійної архаїки, що подеколи переривається або обрамлюється космічними візіями. Хоча в прадавньому він спрагло черпає живильну наснагу, проте раз по раз Ікаром проривається крізь часово-просторову умовність, занурюючись в універсум. Це засвідчує увесь доробок П. Мідянки — збірки "Porir" (1987), "Фараметлики" (1994) і наступні. Читаючи їх, стикаємося з образною системою, ускладненою вузьким діалектно-мовним та історико-етнологічним колоритом.

Петро Мідянка декларативно належав до елітарної групи Бу-Ба-Бу (Бурлеск-Балаган-Буфонада)², котра в кінці 1980-х років взялася авангардною шліфовкою слова і рекламно-продюсерськими вивертами осучаснити, даруйте за тавтологію, сучасну українську поезію. Втім, насправді стрижень його лірики суголосний та співмірний з історіософськими розмислами і вітчизняних класиків (Євген Маланюк, Олег Ольжич, Ліна Костенко), і співтоваришів по обласній організації Спільки письменників (Іван Козак, Василь Кухта).

У "Фараметликах" відзначена вузькоколіоритність, нерідко абсолютизована до такого ступеню, що й для підготовленого читача не похибив би чималого обсягу словничок із роз'ясненнями. Суть не в окремих словах чи самовдоволеному "як ні — то ні", а в адекватному й цілісному розумінні надто локалізованого матеріалу.

Квінтесенція авторського задуму відображена, очевидно, у назві збірки. "Фараметлики" — поняття з традиційного ужиткового мистецтва. Це — означення стилю оформлення (головно — вишивкою) народного одягу. Поет преглибоко пірнає у "фараметлики зістарених одінь" (вірш "Сколоздрики, стрінкашка апрільова..."). Як і у Василя Герасим'юка, в нього викликає ностальгичний опір процес руйнації суворого гірського ритму, коли "всі сповзуть, як селі, на долину" ("Підступає хаща до обійстя...").

² Сам П. Мідянка заперечував ідейну належність, але підкреслював формальну близькість до Бу-Ба-Бу

Придивляюсь до рідних краєвидів очима стороннього мандрівника, Петро Мідянка привносить часто важливий філософський зміст у мовлене: "Унгуряска в нас, як Фудзіяма, // Всі сніги із неї відперем" ("Ми ще непомилні у молінні...") або ж: "Є ще Луг Великий в Україні // І луги в ущелинах Карпат" ("Луг-на-Тисі. Ром на помаранчах...").

Повторимось, в архаїці — витоки поетового світосприйняття. Звертаючись до малозначущого, але голосистого клекоту початку 1990-х років навколо "смішних жадань папірних автономій" ("О котрий з них — карпатський соловій?.."), автор попередньо прилаштував поезію "На мотив старого часопису «Подкарпатські гласи»" з не раз пізніше цитованою строфою:

Та доки, доки цей перевертос?
Перепишусь на серба

чи на грека...

На моїм гробі виросте смерека
З чудовим надписом —

Петрос Карпаторос.

До речі, "цей перевертос" є вельми характерним ліричним прийомом футуристичного псевдоавтобіографізму для підсилення художньо-образного вислову суспільного протесту. В останні десятиліття він став поширеним серед і традиціоналістів, й авангардистів: "Назвуся П'єр, обзаведуся дівчатами, // дівчатами, в тринадцять літ початими" (Петро Скунець), "Попереджаю — я не колода, // Попереджаю — я крокодил" (Юрко Позаяк), "Я — лігаюча голова" (Віктор Неборак) і так далі.

Можна довше і вимогливіше придивлятися до Мідянчиних "Фараметликів". Але враження "з першого погляду" не зраджують до останньої сторінки. Піднято місткий пласт закарпатської минувшини. Як і чи доцільним чином — найправдивіше скаже час. Проте піднято.

II. Лист із року Божого 1996, місяця січня, дня 15-го

Високошановний пане Романе!
Прочитав я Ваш відгук на мої
"Фараметлики" в газеті "Новини
Закарпаття" 23.12.1995 р. Дякую,

що Ви наважилися сказати децю про книжку і в тій начебто офіційній газетці. Пан Басараб просив Вас це зробити чи то була власна ініціатива?

Наперед Вам скажу, що я не є задоволений з цієї статті. Не знаю, чи її покраяли газетярськими ножицями, чи Ви так круто написали. Про "Фараметлики" було вже на той час достатньо друковано — від "Сучасности" до "Закарпатської правди". Можна було зробити в дискусійному ракурсі. І "Поріє", і "Фараметлики" — це не весь мій, пане, доробок. Я ще маю збірку "Осередок", видану в Києві того ж року, що й "Фараметлики" в Ужгороді.

Шановний пане авторе, я не належу до групи "Бу-Ба-Бу", це можна бачити з преси, з бубабістами я просто добрий приятель. Те, що Ірванець мені надписав на своїй збірці "«Тінь великого класика» та інші вірші" — "четвертому з Бу-Ба-Бу", потрапило в передмову до "Фараметликів" як Пилат у "Вірую...".

Не згоден я з Вами щодо примітивного тлумачення метафори про смереку з назвою Петрос Карпаторос та з аналогіями до неї Неборака, Позаяка і Скунця. Не буду Вам тлумачити своє бачення, бо наразі це вже зайве.

Однак мені приємно, що Ви змієте почасти читати текст і бодай приблизно вловити семантику слова "Фараметлики". Не знаю, чи знайомі Ви зі статтею Є. Барана "Петро Мідянка і Петрос Карпаторос" ("Літературний Львів", січень 1995 р.). "Не знімає оцього міфічного набризку й вже названа збірка "Фараметлики". Чудернацька назва. Дивна назва. Геніальна назва. Хто з поетів зважився б свою збірку назвати фаховим терміном..." і т. д.

Ви вимагаєте від автора якогось словничка, а автор обійшовся "по content". Подібних пояснень я не робив і не буду робити, хай вчаться живої української мови, бо вже аж надто набрид зрусифікований середньонаддніпрянський штандарт. Як бачите, не подавав я пояснень і в "Сучасности" ч. 9, 1995 р.

Б. Бойчук і зараз відмовляє мені на публікацію в "Світо-виді", вважаючи мене за регіональ-

ного поета. Я тим надто не переймаюся, бо надрукуватися в "Світо-виді" мені престижніше, ніж виступити по Радіо-Київ з відхиленими паном Бойчуком віршами.

Ви пишете, що русинство "малозначуще"³. Це далеко не так. Русиністика існує як наука і в США, і в Угорщині, і в Словаччині, видається чимало різних книжок і журналів. Вам то не надсилають, та не маєте уяви.

Ваша думка така, що піднято пласт закарпатської минувшини. Хіба тільки минувшини? Дивно...

Ви ставите спершу мене в залежність від Є. Маланюка (знаєте закарпатські та й мадярські маланюківські мотиви) і О. Ольжича, а відтак ведете до В. Кухти й І. Козака. Цікаво, як би це доказали текстурально, пане Офіцинський?

Як читач, я, звичайно, люблю й Маланюка, і Ольжича, маю їх книжки, але в загальному герметичну поезію "вісімдесятників" чомусь воліли "капчати" до італійських герметиків, ніж до Маланюка й Ольжича. Хоч ці два наші велетні — то естетська чоловіча поезія, саме чоловіча.

Більше я не заглиблююся до Вашої статті, хоч поокремі нюанси залишилися за бортом. Ну, приміром, сказав Ребрик "Мідянкових", то й Ви за ним як какаду, мое прізвище Мідянка, то відповідно твориться й прикметник. Хоч на це не треба особливо зважати.

Я бажаю Вам у цьому році читати справді добру поезію, слухати її в музичному аранжмані й писати вдумливі статті не лиш для "Новин Закарпаття", але й для багатьох літературних видань України, які з охотою публікують добрі речі.

З приязню та найкращими побажаннями

Петро Мідянка.

Широкий Луг,

15.01.1996 р[оку] Б[ожого]. □

³ Насправді у моєму відгуці про це не йшлося. Обізнаний з русинством у ті роки я був занадто ґрунтовно, працюючи в НДІ карпатознавства під керівництвом проф. І. Попа і доц. М. Макари, а проф. П.-Р. Магочі мені тоді подарував не одну книжку зі своїм автографом.